

Helsingfors/Mariehamn 13.4.2022**Nr 12/22****Hänvisning** Ålands lagtings skrivelse
28.1.2022, nr 10/2022.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling, antagen av lagtinget 28.1.2022.**Landskapslagens huvudsakliga innehåll**

Tillämpningsområdet för landskapslagen om tillämpning på Åland av rikslagar om offentlig upphandling (ÅFS 80/2017, nedan blankettlagen) utvidgas till att med vissa avvikelser även omfatta rikets lag om miljö- och energieffektivitetskrav vid upphandling av fordon och trafik tjänster (FFS 740/2021, nedan rikslagen). Landskapslagen innehåller även ändrade eller kompletterade bestämmelser om upphandlande myndigheter (3 §), förvaltningsmyndigheter (4 §) och om de särskilda avvikelserna (5 §). Genom rikslagen implementerades Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1161 om ändring av direktiv 2009/33/EG om främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon.

Lagstiftningsbehörigheten

Rikslagen innehåller bestämmelser om miljö- och energieffektivitetskrav vid upphandling av fordon och trafik tjänster. Enligt rikslagens 1 § ska de upphandlande enheterna vid upphandling av fordon och trafik tjänster upphandla miljövänliga och energieffektiva fordon i enlighet med vad som föreskrivs i lagen. Landskapslagen berör härigenom natur- och miljövård samt vägar och vägtrafik, vilka utgör landskapsbehörighet enligt 18 § 10 och 21 punkterna i självstyrelselagen för Åland.

Lagstiftningsbehörigheten gällande landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning tillkommer landskapet enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen.

Offentlig upphandling är ett rättsområde som inte omnämns i 4 eller 5 kapitlet i självstyrelselagen, vilka reglerar fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet. Offentlig upphandling berör dels rättsområdet främjande av konkurrens, dels är det fråga om förvaltningsförfarande. Enligt 27 § 10 punkten i självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörigheten i fråga om främjande av konkurrens. Lagstiftningsbehörigheten beträffande förvaltningsförfarande är beroende av vem den upphandlande enheten är. Enligt vedertagen praxis har den upphandlingsverksamhet som utförts av myndigheter som hör till landskapets behörighet ansetts utgöra landskapsbehörighet.

I utlåtandet 31/17 gällande blankettlagen anförde Ålandsdelegationen att landskapslagens 4 § gällande förvaltningsmyndigheter, liksom dess 5 § om att hänvisningar i de antagna rikslagarna till bestämmelser i rikslagstiftningen ska avse motsvarande bestämmelser i landskapslagstiftningen, är vaga till sitt innehåll och kan leda till oklarhet vid tillämpningen på olika nivåer och medföra risk för administrativa komplikationer. Bestämmelserna konstaterades dock inte utgöra en sådan överträdelse av lagstiftningsbehörigheten att de enligt Ålandsdelegationens mening på denna grund kunde fällas. I utlåtande 12.9.2017 (2017/134) har Högsta domstolen även förenat sig med de synpunkter som Ålandsdelegationen anförde i sitt utlåtande beträffande de problem som förorsakas av lagstiftningsmetoden med blankettlagstiftning. Ålandsdelegationen konstaterar att nämnda bristfälligheter även gäller beträffande 3 § 5 punkten samt 4 § 1 mom. i den nu aktuella landskapslagen.

Enligt 3 § i den gällande blankettlagen ska lagen tillämpas på upphandling som görs av

- 1) Landskapsregeringen,
- 2) Myndigheter och inrättningar som lyder under landskapsregeringen,
- 3) Förvaltning som är ansluten till Ålands lagting,
- 4) Kommunala myndigheter,
- 5) Juridiska personer, enheter och upphandlare som landskapsregeringen, myndigheter och inrättningar som lyder under landskapsregeringen och kommunala myndigheter har inflytande i,
- 6) Offentliga företag och enheter som enligt 5 § i försörjningslagen anses vara andra upphandlande enheter,
- 7) Myndigheter som enligt 5 § i upphandlingslagen eller 5 § i försörjningslagen anses vara offentligt rättsliga organ samt

8) Landskapets affärsverk.

Genom landskapslagen ändras 3 § 5 punkten så att den avser sådana upphandlare som avses i 5 § 1 mom. 5 punkten i rikets upphandlingslag (FFS 1397/2016, nedan upphandlingslagen). Enligt sist nämnda lagrum avses med upphandlande enheter varje upphandlare, om upphandlaren för upphandlingen har fått understöd av en upphandlande enhet som avses i 1-4 punkterna till ett belopp som överstiger hälften av upphandlingens värde. Enligt de nämnda punkterna är bl.a. staten, evangelisk-lutherska kyrkan, och statliga affärsverk upphandlande enheter, vilka utgör riksbehörighet enligt 27 § 3 och 25 punkterna i självstyrelselagen. Ålandsdelegationen konstaterar att en hänvisning till 5 § i upphandlingslagen redan finns beträffande myndigheter eller rättare sagt enheter som anses vara offentligrättsliga organ i den ovan återgivna 3 § 7 punkten i blankettlagen. Beträffande dessa offentligrättsliga organ hänvisar upphandlingslagens 5 § även till de enheter som nämns i dess 1-4 punkter. I utlåtandet 31/17 gjorde Ålandsdelegationen dock bedömningen att blankettlagens tillämpningsområde i dess 3 § avgränsats till att gälla upphandlingar som görs av landskapsregeringen och myndigheter under den, kommunala myndigheter eller organ som landskapet har inflytande över. Så uppfattad utgör inte heller landskapslagens nya 3 § 5 punkt en behörighetsöverskridning.

Rikslagens 17 § 2 mom. förutsätter kontakter med Europeiska kommissionen. Med anledning härav konstaterar Ålandsdelegationen att enligt självstyrelselagens 27 § 4 punkt utgör förhållandet till utländska makter riksbehörighet, med beaktande av bestämmelserna i lagens 9 och 9a kap. Självstyrelselagens 9 kap. reglerar internationella förpliktelser, medan lagens 9a kap. reglerar ärenden som gäller Europeiska unionen. Vid tillämpningen av landskapslagen bör det i självstyrelselagen stadgade förfarandet gällande beredningen av unionsärenden och kontakterna med Europeiska kommissionen följas.

Bestämmelserna i rikslagens 19 § om sökande av ändring i tillsynsmyndighetens beslut överensstämmer med 25 och 26 § i självstyrelselagen.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagen inte föreligger. Delegationen har ovan i utlåtandet anfört anmärkningar beträffande landskapslagens 3 § 1 mom. 5 punkten och 4 § 1 mom., vilka dock inte påverkar behörighetsfördelningen.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Dahlén, Lampi, Siitari och Suviranta.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare